
Kirjallisuutta

James W. Botkin, Mahdi Elmandjra, Mircea Malitza. Oppimisen uudet haasteet, Raportti Rooman klubille. Suom. Antti Vahtera. Weilin + Göös, Espoo 1981. 155 s.

”Oppimisen uudet haasteet” on merkittävin kirja mitä kasvatuksen alalta on julkaistu moneen vuoteen. Kirja on itse asiassa raportti ja sen alkuperäinen nimi on ”No Limits to Learning: Bridging the Human Gap”, mikä antaa suomennosta paremman kuvan teoksen sisällöstä. Raportti on valmistettu Rooman klubin käyttöön 1972 alkaneiden tutkimussarjojen päätteeksi. (Näistä on aikaisemmin ilmestynyt suomeksi Kasvun rajat, Ihmiskunta tienhaarassa, Uusi kansainvälinen järjestys ja Ihmiskunnan pää-

määrät) Tekijät edustavat eri yhteiskuntajärjestelmiä ja kulttuureja: asiantuntijaryhmät USA:sta, Romaniasta ja Marokosta ovat tehneet työtä raportin hyväksi yli kaksi vuotta.

Tekijöiden lähtökohtana on nykyinen maailmantilanne: sekasortoinen maailma, jossa esiintyy nälkää, puutetta, sairautta ja tietämättömyyttä rinnan ylellisyyskulttuurin ja suunnattoman luonnonvarojen tuhlauksen kanssa toisaalla. Ennenkaikkea kiihtyvä, valtavat mittasuhteet saanut asevarustelu ja ydinsodan kasvava uhka huolestuttaa tekijöitä. He puhuvat raportissa suunnattomasta ”ihmisyden kuilusta”, joka vallitsee teknistyneen, muuttuvan maailman ja ihmisten välillä: ihmiset eivät enää kykene hallitsemaan kehitystä. ”Toisiaan ruokkivien vanhojen ja uusien ongelmien vyhy-

det ovat niin monimutkaisia, että niitä ei enää voida käsitellä nykyisillä analyyttisillä menetelmillä.” Puuttuva osa on inhimillinen tekijä, ja peruskysymykseksi muodostuukin ”ihmisyden kuilun” ymmärtäminen ja sen umpeenkurominen.

Syntyneestä tilanteesta ja ihmisten avuttomuudesta suunnanmuutoksen tekijät asettavat vastuuseen mm. koulutuksen. Kautta maailman koulujärjestelmät ovat opettaneet ihmisiä sopeutumaan yhteiskuntaan sen sijaan että heitä olisi valmennettu suhtautumaan siihen kriittisesti ja osallistumaan sen muuttamiseen. Koulu laahaa yhteiskunnan jäljessä: muutokset tapahtuvat nopeammin kuin ihmiset ovat ehtineet oppia tai ennakoita niitä. Näin ihmiskunta joutuu silloin tällöin pakon eteen: oppimaan yhteisönä katastro-

faalisissa tilanteissa ns. ”shokkipäivä”. Entiset mallit eivät kuitenkaan enää päde, eikä shokkipäivä ole aikaa; ihmiskunta ei ole koskaan ennen ollut totaalisen tuhon edessä niinkuin nyt ydinaseiden aikakaudella, jolloin pelkästään tekninen virhe voi hävittää koko maapallon elämän.

Myös koulutuksen, ja laajempaan käsitteenä, oppimisen, olisi muututtava. Sopeutumisen sijasta tarvitaan ”**uudistavaa oppimista**”, jolle on tunnusmerkillistä kaksi piirrettä: nykyisyyden kriittinen arviointi ja tulevaisuuden ”**tiedostava ennakointi**”, sekä toisaalta ”**osallistuminen**”, mikä ei tarkoita ainoastaan tavanomaista osallistumista päätöksentekoon, vaan myös uutta asennetta, ”samaistumista ja ymmärtämistä” (= empatian kykyä), ja tältä pohjalta halukkuutta ja valmiutta yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen muiden ihmisten ja kansakuntien kanssa.

”Ennakoivaa oppimista” varten opetuksen tulisi muuttua entistä enemmän ongelmakeskeiseksi, mutta ei ainoastaan ongelmien ratkaiseminen vaan myös niiden löytäminen, tunnistaminen, uusien tilanteiden ja asioiden ennakoiminen kuuluu oppimisen piiriin. Tällöin opiskelijoilla on mahdollisuus kasvaa **solidaarisuuteen**, minkä puute nykyisessä maailmassa on oleellista. ”Osallistumisen” oppiminen puolestaan auttaa löytämään uusia ratkaisuja ja monia vaihtoehtoja, se kehittää **luovuutta** sopeutumisen sijasta. Osallistuminen merkitsee myös elämässä tarpeellisten rooleihin valmistautumista kuten harjoittelua päättäjien, kehittäjien, suunnittelijoiden tai toteuttajien tehtäviin. ”Ennakoiva oppiminen on älyllistä, osallistuva oppiminen sosiaalista aktiivisuutta.”

Raportissa kritisoidaan varsin ankarasti paitsi koulujärjestelmiä myös **ihmisiä**, jotka ovat vastuussa nykyisestä

maailman tilanteesta. Siinä asetetaan rinnakkain varusteluteollisuus ja nälkää näkevä maailma: pienellä osalla varustelukuluja saataisiin kaikki nälkäiset ruokituksi. Kasvatuksen osalta asiat ovat yhtä huonosti: v. 76 maailma kulutti jokaisen sotilaan varustautumiseen 60 kertaisesti sen määrän varoja mikä käytettiin jokaisen lapsen koulutukseen. ”Tiede ja teknologia ovat väärin jaetut ja suunnatut”; esim. Intiassa on vain parikymmentä insinööriä tai tiedemiestä 10 000 asukasta kohti mutta teollisuusmaissa heitä on n. 400. Noin 35 000:ssa aikakauslehdessä julkaistaan yli 2 miljoonaa artikkelia vuodessa kun sensijaan viides osa maailman väestöstä, ns. ”viides maailma”, ei osaa lukea eikä kirjoittaa. Esimerkkejä voi jatkaa loputtomiin. Raportin tekijät asettavatkin hyvin koulutetun maailman **ihmisten etiikan** kyseenalaiseksi. Tieteen ja tekniikan alan ihmisten tehtävänä olisi edistää ihmiskunnan kokonaisuutta ja käyttää taitonsa ja voimansa maailman suurten ongelmien ratkaisemiseen, ei väkivaltaisen kulttuurin, kaupallisen viihdeteollisuuden tai sotien hyväksi työskentelemiseen. ”Tieteen tulevaisuus on myös etiikan tulevaisuus”, korostavat tekijät.

Nykyisen koulun puutteet johtuvat pitkälti siitä, että tiedollista ainesta on yliarvostettu ja eettisiä arvoja laiminlyöty. Koulu ei ole silti ”neutraali” vaikka niin kuvitellaan, vaan se toteuttaa ”vahvasti vanhentuneita arvoja”. Uusien **eettisten tavoitteiden asettaminen ja toteuttaminen kaikessa kasvatuksessa** onkin raportin mukaan tulevaisuuden ”uudistavassa oppimisessa” ensiarvoinen tehtävä.

Uudistavaan oppimiseen siirtyminen ei tietenkään tule olemaan helppoa. Raportissa esitetään kaksi merkittävää estettä: vallan väärinkäyttö sekä rakenteelliset pidäkkeet. Ensimmäisestä esimerkkinä mainitaan varustelukilpa vai-

kutuksineen, sekä toiseksi TV, joka ”nykykäytössä välittää yleensä heikkotasoisia säilyttävää oppimista” vaikka se voisi kasvattaa suuria joukkoja uudistavaan oppimiseen. Rakenteellisista pidäkkeistä tekijät mainitsevat yhteiskunnan organisaation ja laitokset jotka ovat pysyneet ennallaan vaikka ympäröivä yhteiskunta on rajusti muuttunut. (Esim. useimmat poliittiset ja taloudelliset laitokset perustavat suunnitelmansa edelleen halvan energian, luonnonvarojen tuhlaavan käytön, halvan työvoiman tai halpojen kauppaetujen varaan jne).

Kaiken kaikkiaan, raportti on ajankohtainen, elävästi kirjoitettu, ajatuksia herättävä ja suorastaan kipeä puheenvuoro. Se on mitä tarpeellisinta kaikille kasvattajille ja päätöksentekijöille sekä ennenmuuta aikuiskasvattajille monien suunnittelu-, metodi- ja toimintaohjelmaoppaiden lisäksi ja niille vastapainoksi. Olen laskenut kaikki aseentätä teosta lukiessani: kriittis-analyttistä arvostelua ei mielestäni tarvita, sillä kokonaisvaltainen näkemys kasvatuksen merkityksen mahdollisuuksista ja **velvoitteista** välitetyä elämyksellisesti lukijalle. Tämän kirjan soisi kuluvan jokaisen aikuiskasvattajan käytössä.

Helena Kekkonen